

УДК 82-312.9:821.61.2

DOI: 10.31471/2304-7402-2019-3(55)-453-463

**ЕКЛЕКТИКА ЖАНРІВ У РОМАНІ
ВІКТОРІЇ ГРАНЕЦЬКОЇ «ТІЛО™»****В. В. Калитяк**

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57; тел. +380(342)75-23-51;
e-mail: veronikakalytiak@gmail.com*

*Статтю присвячено аналізу еклектики жанрів у романі Вікторії Гранецької «Тіло™». Метою є з'ясування специфіки жанру на матеріалі твору, розгляд сюжетних та композиційних елементів у зв'язку з постмодерністським дискурсом, встановлення взаємовідношень між різними напрямками фантастичного жанру у структурі роману. **Дослідницька методика.** У контексті вивчення літературного твору використано основні засади міфологічного, порівняльно-історичного, психологічного та типологічного методів. **Результати.** У статті розглянуті жанрові та сюжетно-композиційні особливості роману «Тіло™», висвітлено його провідні мотиви й способи їх подачі в тексті, постмодерністські риси. Нам вдалося безпосередньо означити жанри, у яких створений текст, та яким чином вони проявляють себе на сюжетно-композиційному рівні. **Наукова новизна.** Досліджується генеза фантастики та її підвидів на матеріалі роману, подано характеристику жанрів наукової фантастики, фентезі та горору, вперше широко розглянуто один з провідних мотивів літератури жахів – мотив метемпсихозу з усіма його модифікаціями на прикладі творів української та світової літератур. У дослідженні ґрунтовно проаналізовано роман «Тіло™» як постмодерністський твір з усіма притаманними постмодернізмові рисами, зокрема еклектикою жанрових елементів. **Практичне значення.** Основні положення дослідження можуть бути використані для глибшого розуміння характерних ознак фантастичних піджанрів, вміння виокремлювати їх у загальній канві фантастики.*

Ключові слова: фантастика, наукова фантастика, фентезі, горор, постмодернізм, метемпсихоз.

Сьогодні класифікувати фантастику за жанрами досить важко. У різних наукових оглядах, спостереженнях дослідників (Н. Савицька, А. Трокай, Т. Литовченко, В. Карацупа, О. Левченко, О. Ладиженський, Д. Громов та ін.) можемо читати про такі її різновиди, як: соціальна і наукова фантастика, бойова і пригодницька фантастика, міфологічна фантастика, утопія й антиутопія, гумористична й сатирична фантастика, фантастика жахів (горор), фентезі, апокаліпсис і постапокаліпсис, аль-

тернативна історія й географія, готика, містика, філософський бойовик та ін. Варто зазначити: це доволі умовні визначення, бо фантастикознавці вказують на взаємопроникнення жанрів, що постійно переплітаються й утворюють щось абсолютно нове. Доцільно стосовно цього згадати про еклектику – поєднання різнорідних, несумісних, іноді протилежних поглядів, теорій, ідейних напрямів, художніх стилів тощо. Роман В. Гранецької «Тіло™» – постмодерністська багатожанрова структура.

«Постмодернізм (лат. post – за, після, далі; франц. moderne – сучасний, новітній) як літературна течія виник у США та Європі в останню третину ХХ ст. Естетичну природу цього мистецького явища пов'язують із плюралізмом – поєднанням і органічним співіснуванням різних художніх систем. Постмодерний дискурс синтезує мистецтво й антимистецтво, елітарну й масову культуру, карнавальне, іронічно-сміхове та серйозне ставлення до дійсності» [10]. Постмодерністи утверджують принцип загальної рівнозначності всіх явищ і аспектів життя, агресивно засуджують насильницьку дегуманізацію, асиміляцію людини зовнішнім світом. У постмодернізмі жанрові форми можуть поєднуватись, відкриваючи нові художні структури. Роман «Тіло™» поєднує три жанрові різновиди: фантастику, фентезі та специфічний жанр горору, поширений у літературі на сучасному етапі.

Традиційно фентезі та горор вважають видами фантастичної літератури. Деякі науковці, наприклад Ковтун О. М., Леоненко О. С., вважають фентезі, як і наукову фантастику, похідними від жанру фантастики, оскільки ті розділяють певну кількість спільних рис. За літературознавчою енциклопедією, фантастика – жанр художніх творів, у якому за допомогою додавання вигаданих, уявних елементів створюється світ, відмінний від сьогоденного, реального. Основною ознакою фантастики є наявність у творі фантастичного допущення – чинника, який невідомий або неможливий в реальному світі. У літературі фантастика – сукупність літературних напрямків, що на противагу літературному реалізму (який об'єднує напрямки, що описують сучасні або минулі події, які є звичними та звичайними відповідно до сучасних уявлень) описують явища, котрі вважаються наразі неможливими (наукова фантастика), нездійсненними та принципово неможливими відповідно до загальноприйнятих даних сучасної науки (фентезі, казка, містика та фантастика жахів), описують страхи людства та майбутні катастрофи чи їх наслідки (фантастика жахів, апокаліптична та постапокаліптична фантастика) у реальному або чарівному світі чи зображують альтернативний погляд на історичні події або на географію світу (альтернативна фантастика).

Щодо наукової фантастики та фентезі, письменник Р. Желязні вважав, що вони слугують спільній меті: «І у науковій фантастиці, і у фентезі ми використовуємо криве дзеркало, але незважаючи на це, воно так чи інакше показує все те, що перед ним знаходиться... Воно робить особливий наголос на тих аспектах дійсності, які автор хоче підкресли-

ти... це перетворює наукову фантастику і фентезі в особливий спосіб висловлювання про сучасний світ».

Література жахів набула поширення тоді, коли класичний підвид фантастики, наукова фантастика «...позбувається оптимістичної віри в науку і поринає у песимізм та космічний відчай» [9, с. 112].

На одній зі своїх книжкових презентацій Вікторія Гранецька зазначила, що роман «Тіло™» – фантастична антиутопія.

Для постмодернізму характерна антиутопічність, яка полягає у культурі самодостатньої вільної особистості, нетерпимої до будь-яких режимів, тоталітарних, абсурдних соціальних устроїв. Це особистість – «ренесансно-романтичний образ людини, що не відчуває потреби одержувати дозвіл на користування буттям» [10]. У романі «Тіло™» присутній образ такої особистості – це Юрій, який мігрує зі зруйнованої колоніальної України до могутньої імперії США, але й там не може зреалізувати себе, змиритися з капіталізмом, який утвердився на купівлі-продажу людських тіл, що нівелює будь-які духовні та моральні цінності. З антиутопічності випливає бачення постмодерністами повсякденного реального життя як театру абсурду, апокаліптичного карнавалу (дійсність протиприродного технократизму й утилітарності капіталістичного суспільства, а тим паче сірість, мертвотно-механічна казарменість тоталітарних суспільств чи невлаштованість, розбалансованість посттоталітарних давала (дає) для таких оцінок усі підстави).

Тому й головний герой твору, доктор Паскуда – Юрій, який здійснює не одне жорстоке вбивство задля власних цілей, сприймається читачем з меншою антипатією, ніж всі інші герої – не заплямовані чужою кров'ю, але настільки закостенілі в моноліті антиморального устрою суспільства, що, купуючи для себе молоді тіла, прагнучи до вічної молодості, деградує морально, викликають у реципієнта не просто осуд, а й справжню огиду. Читач ніби рухається шляхом балансування між двох лих – кому вірити? Вбивці, який жодним своїм вчинком не намагається себе виправдати або реабілітувати чи світові, що навколо? Світові, для якого важливий єдиний ресурс – людське тіло, яке можна продати, купити, обміняти, виграти в телешоу зі збереженням душі-свідомості попереднього власника чи її знищенням. «Тіло стало капіталом. Люди, що потребували грошей, могли звернутися до центру з питань трансплантації свідомості, аби здати своє тіло в оренду, як квартиру, – погдинно, щодобово, на місяць, на рік, або й на кілька років. Жовчна преса відразу ж охрестила цю категорію послуг «проституцією свідомості». Проте чиновники знову стали на бік «послуг» – адже в цій ситуації теж укладався договір, що проходив обов'язкову реєстрацію у державного нотаріуса, сплачувалися податки» [1, с. 33]. «Важила людська душа, за підрахунками вчених, від одинадцяти до сорока трьох грамів. Не коштувала ж нічого» [1, с. 26]. Абсурдність тут очевидна.

Антиутопія – це критичне зображення державної системи, яка йде проти принципів справжнього гуманізму. В антиутопії виражений протест проти насильства, абсурдного існуючого устрою, безправного становища особистості. Автори антиутопій, спираючись на аналіз реальних суспільних процесів, за допомогою фантастики намагалися передбачити їх розвиток в майбутньому, попередити тим самим про небезпечні наслідки панівного ладу. «Антиутопія спрямована на з'ясування співвідношень всередині тріади «людина – цивілізація – суспільство», тож на кожному історичному етапі антиутопія набуває специфічних рис, що проявляються як у тематиці та проблематиці творів, так і у виборі просторово-часових орієнтирів, побудові системи персонажів, поетиці, побудові композиції тощо» [11, с. 181].

Та оскільки жанр антиутопії характерний насамперед науковій фантастиці, постає проблема чіткого розмежування наукової фантастики і фентезі в романі «Тіло™», адже останнє врешті домінує аж до розв'язки головної колізії. Варто зазначити також те, що в дослідженнях вітчизняного літературознавства науковці часто не виокремлюють фентезі від фантастики, бо українська фантастика перебуває у полоні фольклорної традиції. Прикладами є такі твори як «Огнений змії» П. Куліша, вже згадана «Лісова пісня» Л. Українки, «Мертвецький Великдень» Г. Квітки-Основ'яненка, на сучасному етапі – «Зворотний бік світла» Д. Корній. Вже більше творів написаних відповідно до жанрової диференціації знайдемо у доробку Сергія та Марії Дяченків, Макса Кідрука, де фантастика постає у класичному вияві. Поєднання фантастики й фентезі виявляється також через зв'язок із сюжетом у романі. Фентезійні мотиви домінують у зображенні дитинства Юрія в Україні: життя з дядьком-мольфаром, вміння перевтілюватись у вовка, здатність бачити надприродне у звичайному (танець чугайстра у карпатському лісі). Навіть вихідці з України, шляхи яких переплітаються пізніше з долею Юрія: сестра Стефанія, себто Анджеліка Феллон, одержима демоном, опора корпорації «Тіло™», Яків, який теж володів даром метаморфоз, як і Юрій – всі вони є носіями етнічної міфосвідомості, так чи інак мають здібності до чаклунства, характерництва, що у творі є провідними ознаками фентезійного жанру. «Фентезі – жанровий різновид фантастики, в якому використовуються ірраціональні мотиви чарівництва, магії, лицарського епосу, поєднані з реалістичною нарацією, змальовуються віртуальні світи із середньовічними реаліями, нетехнічною психологією» [7, с. 529-530]. Доповнює останнє й символічний образ ляльки-мотанки в романі, яку Юрій виготовляє для Іванки, врешті, звична іграшка, яка перетворюється на злий фетиш, на «дещо», наділене деструктивною енергією, що зводить з розуму Ештон – багату власницю Іванчиного тіла. «Як відомо, сучасне українське фентезі ґрунтується на автентичній національній міфології, у якій, як і в інших міфологіях світу, живе пам'ять, світогляд і світосприймання поколінь. Зрозуміло, що фантас-

тика «ворогує з міфологією» як з міфічним мисленням, звертаючись до розуму, а не до архетипів» [8, с. 39].

Ще одна, не менш важлива ознака постмодернізму – потяг до архаїки, колективного позасвідомого, міфу. Тому ми й розглядаємо цю ознаку у безпосередньому зв'язку роману «Тіло™» з його жанровою особливістю, а саме тяжінням до фентезі, оскільки жанр фентезі базується не на науковості мислення, передбаченні того, що може відбутись за певних умов у майбутньому, як у науковій фантастиці, а саме на архетипах, первісному міфі, який використовується письменником як канва для втілення авторського задуму.

Життя дорослого Юрія в Сполучених Штатах – доктора Паскуди, його робота в корпорації «Тіло™», змалювання постапокаліптичного американського суспільства окреслені у фантастичному дусі. Творові характерна ретроспекція – пригадування подій, колізій, що передували моментів фабули, в якому перебуває оповідач або персонаж епічного твору; одна з форм психологічного аналізу, з допомогою якої твориться художній час. Все розпочинається у романі від моменту, недалекого до кульмінації, тобто перед читачем постає вимір американської утопічної реальності – сірий капіталістичний устрій, регрес у всіх сферах суспільного буття, окрім економіки, що підживлюється індустрією з продажу людських тіл, та відчужена особистість доктора Паскуди, з маніакальними нахилами, напівбожевільного та не зовсім адекватного у стосунках з людьми – все це налаштовує реципієнта на сприймання типової фантастичної антиутопії. Окрім того, й епіграф, написаний у стилі сповіді серійного убивці, що відсилає разом до жанру горору, по суті спосіб виправдання поведінки Юрія, що визначає холоднокровні вбивства як засіб втечі від небажаної реальності, від того, що змушений робити, вияв бунту, намагання знайти безпеку і комфорт посеред світу, який своєю абсурдністю і знеціненням всього людського, несамовитою гонитвою за вічним життям, що здебільшого штовхає на тваринні, аморальні за своєю суттю вчинки, ледь не доводить головного героя до безумства. «Коли я вбиваю, то виповзаю зі своєї людськості, ніби з-під нестерпного тягара. Я існую в дивовижному всесвіті без відзнак та ярликів, де навала самотності більше не загрожує мені...» [1].

Науково-фантастичну основу має і пояснення процесу переселення свідомості з тіла в тіло: «І одного дня земну кулю облетіла сенсаційна новина – якийсь науковець у Швеції хірургічним шляхом зумів відокремити душу від тіла. Щоправда, тіло без душі можна було тримати не більше п'яти годин. Далі починалися незворотні зміни в мозку та поступовий природний розклад тканин. А от душа поза тілом, як з'ясувалося, могла існувати вічно, за умови її зберігання у вакуумно-герметичному контейнері з боросилікатного скла з надвисокою гідролітичною стійкістю. Без контейнера вона вивітрювалась, як ефір. Таке вивільнення звалялося «утилізацією» [1, с. 26]. Насправді ж, мова йде про ілюзію псевдо-

наукової «трансплантації свідомості», брехню, яку говорили людям, а «жахаюча правда» мала цілком фентезійний, а точніше окультний, містичний характер. Головний конфлікт, на перший погляд, антиутопічного фантастичного роману вичерпує себе зовсім не характерними засобами для класичної фантастики – подіями, які можна пояснити лише окультизмом. Ближче до кульмінації у творі з'являється міфологема вовкулаки як реальне втілення первісної, відчуженої від світу і жорстокої натури Юрія. Окрім того, присутні образи нечистих духів, одержимих, елементи язичницьких вірувань, зокрема гуцульського світобачення та фольклору, які перегукуються з «Тінями забутих предків» М. Коцюбинського (постмодерністська інтертекстуальність).

Н. Дев'ятко, аналізуючи твори фантастики, фентезі і сучасної казки, виводить ще одну важливу відмінність – ціну як нагороду («за шляхетний вчинок») чи покарання («за кожний нищий вчинок») героя. Оплати вимагає кожна дія, відповідь чи запитання – за таким законом живе казка і діє магія, яка не терпить випадковостей – «вони лише невідомі людям закономірності». Дослідниця узагальнює, що фантастика не визнає таких законів, а фентезі дотримується їх точнісінько навпаки. Ціна, відповідальність за вчинки головного героя – риса не тільки літератури фентезі, а насамперед літератури постмодерну, що ще раз доводить про приналежність роману «Тіло™» до постмодерністської літератури. «Постмодернізм виходить із цілісності суб'єктно-об'єктних відносин. А ключовим моментом його раціональності є визнання того, що світ (об'єкт) не є призначенням, «служницею» людини (суб'єкта). Тому слід відкинути уявлення про людину як хазяїна Всесвіту, зрозуміти, що вона істота не штучна, яка височить над природою, а частина її, міцно вкорінена у світові процеси й залежна від них» [4, с. 40]. Відповідно до цього розглядаємо одну з найголовніших проблем роману – людина намагається дорівнятись до Творця, обманути смерть, продовжує жити в тілах, куплених за гроші, тобто нове життя у суспільстві майбутнього оцінюється все тими ж брудними папірцями. Але найвагомніше інше – часто ті, хто вкотре і вкотре стає переможцем у небезпечній грі зі смертю, не варті життя.

Людина своєю діяльністю порушує самоорганізацію природи, тому між ними виникає конфлікт. У зв'язку з цим істотним моментом постмодернізму є усвідомлення глобального взаємозв'язку живої й неживої природи, сприйняття світу як єдиного цілого. Ключ до цього – дія закону ентропії, яка в одну мить може перетворити світ на руїни [4, с. 40]. Людина періоду постмодернізму знає також, що якісь наші дії у минулому здатні про себе нагадати найнесподіванішим чином (у романі «Тіло™» Юрієві доводиться відповідати за вбивство дружини Лілі перед її братами через тривалий період часу після вбивства, Ештон не може до кінця спокутувати провину батька, який, бажаючи їй добра, нового ща-

сливого життя у тілі красивої дівчини, перетворив її існування на пекло, повне божевілля і душевного сум'яття).

Спроби означити жанр роману «Тіло™» у фентезійному ключі (перш за все, за наведеними підставами) приведуть нас до іншої жанрової опозиції «фентезі-жахи».

Література жахів – жанр художньої літератури, що початково мав на меті викликати в читача тривогу, страх і супутні відчуття. «До роману жахів належать твори, що описують привидів та вампірів, чорну магію й демонологію, галюцинації й кошмари, телепатію і телекінез, інші «надприродні» явища і сили. Передовсім, це твори окультного змісту» [9, с. 112].

Мотив окультності і містики у кульмінації роману переходить межі фентезійного жанру, у якому жах чи містичність ніколи не виступають самоціллю. У деяких епізодах роману спостерігаємо протилежне, зокрема у розділі «Серце руйнівника», де змальована ситуація, коли Юрія тортурами змусили погодитись працювати на корпорацію «Тіло™», і це були не просто тортури, автор подала цілу низку жахливих, протиприродних, збочених засобів, щоб зламати волю мужньої і сильної духом та тілом людини. Варто й згадати те, що роман не вирізняється жодним вітаїстичним пафосом – усе зображене так, наче от-от має скотитися до прірви: нещасливі герої, сіра утопія імперії, яка конає у деморалізації, постійні самогубства, убивства, смерть. На цих підставах маємо змогу детальніше окреслити підвид фентезі, якщо хочемо назвати цей твір фентезійним, це – темне фентезі. «Традиційне темне фентезі побудовано за класичними фентезійним канонами, але на відміну від класичного фентезі, де основу сюжету складають ідея боротьби Добра зі Злом, в темному фентезі Зло вже перемогло, і його прояви сприймаються як належне. Основною ідеєю темного фентезі можна назвати боротьбу «малого» Зла з «великим» абсолютним Злом. Автори книг у цьому жанрі буквально шокують читача виписаною з особливим старанням атмосферою гнітючого мороку та повної безнадії» [12]. Ось тому з першого погляду нам так важко дати адекватну оцінку вчинкам героїв, адже у романі немає жодного, хто б від самого початку сповідував ідеали якщо й не добра, то бодай справедливості. Близький до цього Юрій, але його ціль не завжди виправдовує засоби її досягнення. Читач змушений обирати з двох негативних позицій – або вірити докторові Паскуді й намагатись уважно простежити його власний шлях, збагнути його минуле, яке зумовлює страшні вчинки у теперішньому, або усвідомити й виправдати ще жахливіші закони світу майбуття, проти якого Юрій повстає усім своїм еством.

«Темне фентезі – піджанр фантастичної літератури, який включає в себе елементи жахів та готики, дія якої відбувається в антуражі традиційного фентезі. Темним фентезі нерідко називають надприродні жахи, щоб виділити їх із жанру горору. Межа між темним фентезі і готичним

горором вельми крихка. Щоб позначити відмінність, критики стверджують, що містичне темне фентезі не лякає читача безпосередньо, а створює у нього емоційне відчуття страху, що вже минув. Тобто ці книги перш за все фентезі, а не розповідь про надприродний жах. До темного фентезі зараховують три групи фантастичної літератури: традиційне фентезі з «темним» відтінком, різновид містичного горору, фентезі написане в особливо гнітючому стилі» [12]. Щодо ж до провідного мотиву в романі – мотиву метемпсихозу, який найбільше проявляється у кульмінації твору, то треба сказати, що він безпосередньо запозичений із жанру горору. Особливий цей мотив тим, що по суті є аллюзією на екзорцизм – вигнання нечистих духів з тіл одержимих ними людей священиками чи тими, хто володіє даром окультного знання та вміє застосовувати це знання на практиці. Подібна тематика зовсім не характерна науковій фантастиці, вона навіть не зовсім близька й до темного фентезі, найяскравіше представляє літературу жахів містичного спрямування. У світовій літературі одним з перших писав у подібному тематичному руслі Вільям Пітер Блетті, чия повість «Екзорцист» здобула неймовірну популярність у Америці та за її межами. В основі сюжету – історія пересічної американської сім'ї, у домі якої з'являється «дошка Віджа», призначена для спіритичних сеансів виклику душ, куплена як забавка маленькій дівчинці. Через необачні ігри з нею, маленька героїня Регіна стає одержимою неймовірно сильною демонічною сутністю, яку не може з неї вигнати один з найсильніших тамтешніх отців-екзорцистів. Врешті дівчинку рятує молодий священик, який переселяє дух демона у власне тіло, оскільки у тендітному й безсилому тілі дівчинки його знищити було неможливо, й кидається з вікна, убиваючи себе й злу істоту.

Щось схоже відбувається й у творі «Тіло™» – люди-характерники, чаклуни виганяють душі людей з одних тіл і переселяють до інших, як звичайні злі чи добрі «згустки енергії», можуть перемістити душу-свідомість (у романі ці два поняття не диференціюються) навіть у себе, одночасно контролюючи і власну, і чужу. От тільки якщо для проведення ритуалу екзорцизму важливі визначення імені диявольського духа, молитва та християнська атрибутика (хрест, свячена вода), для переселення свідомості у романі – лише магічна обдарованість «лікаря», який проводить трансплантацію: так Юрій обізнаний у язичницьких замовляннях, наділений характерництвом від свого дядька, інший спеціаліст корпорації, афроамериканець Бен – волхв магії вуду. Всі працівники корпорації були причетні до Зла у прапервісному його вияві, були його втіленням, мали владу над душами звичайних людей: «Однак були й інші, такі як він – відьми, чаклуни, упирі. Їх знаходили в різних куточках світу, звозили до клінік й змушували «працювати». Сила Юрія була в словах. Бен переселяв душі химерними амулетами. Знайшлися й такі, що могли робити це поглядом, доторком, а одного разу корпорації трапилась демониця, що вміла переганяти душі самою лише силою думки.

Але вона виявилась надто небезпечною для людей, тож дівчину просто вбили, навіть не скориставшись її дивовижними здібностями як слід... Такою була таємниця корпорації «Тіло™» [1, с. 290]. У сучасній українській літературі такий мотив повністю новий. Загалом і в літературі світу він не надто поширений, лише в Сполучених Штатах Америки, оскільки так історично склалось, що саме Америка, зокрема Центральна і Південна, увібрала у свою культуру найбільше елементів культури індіанської та африканської. У науковій літературі він має назву мотиву метемпсихозу, та нас метемпсихоз цікавить не в аспекті фольклорної метаморфози – переселення душі у рослину (балада Т. Шевченка «Тополя») чи у птаха, навіть не в аспекті реінкарнації – переселення душі з померлої людини в живу, а саме трансплантація свідомості-душі з живої людини в живу за участі сторонньої могутньої сили, яка цю трансплантацію здійснює. Насправді прикладів останнього не так багато не лише у літературі, а й у світобаченні та релігійних віруваннях народів світу. Українці володіли подібним ментальним досвідом у часи гуцульських мольфарів та козаків-характерників. Інші культури, яким були відомі такі езотеричні знання – культура нащадків чорношкірих рабів, базована на релігії вуду, поширеній у Гаїті, Бразилії, Новому Орлеані, на Кубі та Ямайці. Це також релігійний культ худу, північноафриканське чаклунство, в основі якого – панічний страх перед смертю. Це і практики індіанських шаманів.

У романі В. Гранецької «Тіло™» містичні події «вигнання душ» отримують фентезійне обґрунтування – це наслідок дії певних ритуалів, які зумовлені надприродними здібностями їх виконавця. Жах використаний у творі як художній метод, він не є самоціллю, елементи жахів та жорстокості у певних епізодах роману наведені лише як ілюстративний матеріал, який повинен краще розкрити психотипи героїв, можливо й здійснити вплив на читача.

Таким чином, роман Вікторії Гранецької «Тіло™» – показовий твір українського постмодернізму з яскраво виявленими багатьма його ознаками, а передовсім найважливішою для нашого дослідження – ознакою співіснування у творі кількох жанрів, які мають спільне походження, але у багатьох інших аспектах зовсім не споріднені.

У романі поєднуються три жанри фантастичної літератури: наукова фантастика, представлена антиутопією, темне фентезі та горор. Антиутопія у творі відіграє роль каркасу, вона формує фундамент, на якому будується фабула, розгортається конфлікт, порушуються головні проблеми. Проте та сама фабульність задана у фентезійному напрямі, ключ до конфлікту та різноманітність аспектів проблематики тяжіє більше до фентезі, аніж до наукової фантастики. Зокрема, до темного фентезі як різновиду містичного горору.

Література

1. Гранецька В. Тіло™. Харків, 2013.
 2. Гудманян А., Іванова А. Генеза та жанрові особливості літератури жахів з позицій сучасної науки про переклад. Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. 2017. № 36. С. 12–17.
 3. Дев'ятко Н. Можливості впливу сучасних жанрів: фантастика, фентезі, казка. Український фантастичний оглядач (УФО). 2009. № 1(7). С. 59–66.
 4. Захарченко В. З позицій постмодерністської раціональності. Нові підходи до дослідження промислових територіальних систем. Вісник НАН України. 2002. № 8. С. 37–44.
 5. Зварич І. Міф у контексті постмодернізму. Питання літературознавства. 1999. № 6(63). С. 36–39.
 6. Ковбасенко Ю. Література постмодернізму: по той бік різних боків. (12.04.2004). Ae Lib. Електронна бібліотека. URL: http://aelib.org.ua/texts/kovbasenko_postmodernism_ua.htm (дата звернення: 25.10.2018).
 7. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / авт. уклад. Ю.І. Ковалів. Київ, 2007.
 8. Логвіненко Н. Фентезі як вид фантастичної прози. Українська література в загальноосвітній школі. 2014. № 5. С. 38–40.
 9. Павличко С. Література під владою нечистої сили. Всесвіт. 1987. №9. С. 112–114, с. 145–147.
 10. Постмодернізм. URL: <http://ukrclassic.com.ua/katalog/teoriya-literaturi/3500-postmodernizm-v-ukrajinskij-literaturi> (дата звернення: 20.02.2019).
 11. Федух І. Жанр антиутопії у постмодерністичному дискурсі. Актуальні проблеми філології та перекладознавства. 2015. № 9. С. 180 – 183.
 12. Фентезі. URL: <https://uk.wikipedia.org>. (дата звернення: 19.01.2019).
- Стаття надійшла до редакційної колегії 6.03.2019 р.
Рекомендовано до друку к.ф.н., доцентом Бараном Є. М.*

**GENRES' ECLECTICISM IN THE NOVEL
BY VIKTORIA HRANETSKA "THE BODY"®**

V. V. Kalytiak

*Vasyl Stefanyk Precarpathian National University;
76000, Ivano-Frankivs'k, Shevchenko St., 57;
tel. +380(342)75-23-51; e-mail: veronikakalytiak@gmail.com*

The article is dedicated to the analysis of the genres' eclecticism in the novel by Viktoria Hranetska "The body"®. The purpose of an article is to find out the specifics of the genre on the base of the novel, the studying of the plot and compositional elements according to the postmodern discourse, the find-

ing out the correlation between the different directions of the fantastic genre in the structure of the novel.

Research methods *In the context of studying the literary work, we used the basic principles of mythological, comparative-historical, psychological and typological methods.*

Results. *The article deals with the genre and plot-compositional features of the novel "The body[©]", found out its leading motives, ways of representing them in the text and also postmodern features. We were able to identify the genres in which the text was created, and how they manifest themselves on the plot-compositional level.*

Scientific novelty. *The author explores the genesis of science fiction and its kinds on the material of the novel and also gives the characterization of the genres of science fiction, fantasy and horror. The author studies deeply the leading motifs of the horror literature – the motives the metempsychosis with all its modifications on the example of the works of fiction of Ukrainian and world literatures for the first time. The article thoroughly analyzes the novel "The body[©]" as a postmodernist work of fiction wich have all features of postmodernism, in particular eclectic genres.*

Practical significance. *The main principles of research can be used for a deeper understanding of the characteristic features of the fantastic sub-genres, the ability to distinguish them from the general canvas of science fiction.*

Key words: *fiction, science fiction, fantasy, horror, postmodernism, metempsychosis.*